

**Zofia Więckowicz, Małgorzata
Akińcza, Teresa Dzikowska**

**Propozycja systemu planowania prac
urzędnioworolnych**

Acta Scientiarum Polonorum. Administratio Locorum 2/1/2, 21-29

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PROPOZYCJA SYSTEMU PLANOWANIA PRAC URZĄDZENIOWOROLNYCH

Zofia Więckowicz, Małgorzata Akińcza, Teresa Dzikowska

Streszczenie. Wiele zabiegów urządzenioworolnych stanowi ważne i efektywne narzędzie w poprawie struktury agrarnej obszaru. Brak przepisów prawnych z tego zakresu powoduje ograniczenie ich pełnego wykorzystania. Proponowane rozwiązania planistyczne dotyczące systemu planów urządzenioworolnych powinny zapewnić właściwą organizację planowania i realizacji zabiegów, a w przyszłości mogą stanowić wzór prowadzenia urzędzeń rolnych dla regionalnych i lokalnych służb.

Słowa kluczowe: system planowania, urzędzenia rolne.

WSTĘP

Obszary wiejskie, na których odbywa się produkcja rolnicza, są zróżnicowane pod względem czynników przyrodniczych i antropogenicznych, a zmieniające się warunki gospodarowania wpływają na zmiany struktury przestrzennej gruntów i zapotrzebowanie na jej porządkowanie poprzez zabiegi (prace) urządzenioworolne.

Urządzenia rolne stanowią system planowanych zabiegów technicznych, które przy istniejących uwarunkowaniach prawnych mają na celu dostosowanie stanu władania i użytkowania gruntów rolnych do potrzeb racjonalnej organizacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej (terenów bezpośrednio związanych z produkcją rolniczą) przy zachowaniu zasobów i walorów środowiska naturalnego.

Powinny one być zespołem działań, ułożonych w logicznej sekwencji, wielu instytucji i służb, poczynszyszy od rejestracji stanu istniejącego do realizacji konkretnych prac urządzenioworolnych na danym obszarze z uwzględnieniem jego możliwości i potrzeb oraz zgodnie z zasadami ekorozwoju. Należą do nich między innymi: scalanie gruntów rolnych i leśnych, transformacja użytków, melioracje wodne, rekultywacja gruntów, zabiegi przeciwoerozyjne, kształtowanie krajobrazu, budowa i modernizacja dróg transportu rolnego, rekonstruk-

cja układów zabudowy wiejskiej, zalesianie gruntów, wydzielanie użytków ekologicznych (tworzenie biotopów). Zabiegi te stosowane jako wsparcie techniczne warsztatu pracy rolnika wymagają integracji każdego obszaru wiejskiego, spójnego pod względem geograficznym lub administracyjnym. Integracja przedsięwzięć wymaga sporządzania planów, które charakteryzują się zgodnością oraz kompletnością opracowania.

UJĘCIE PROBLEMU

Realizacja zadań planistycznych, jakie sformułowano w stosunku do kompleksowych urządzeń rolnych obszarów wiejskich, wymaga wprowadzenia do praktyki planistycznej planów rozwoju wsi, opracowywanych w skalach regionalnej i lokalnej. Problematyka tych planów, zwanych także planami urządzeniowo-rolnymi, powinna dotyczyć w głównej mierze spraw związanych z organizacją rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Tym samym stanowiłyby one cenne uzupełnienie opracowywanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego gmin, w których zwraca się głównie uwagę na organizację terenów osiedlowych.

Istniejące opracowania planistyczne gmin, tj. strategie rozwoju, studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego nie ujmują w swej treści zagadnień z tego zakresu w sposób szczegółowy, przydatny do podejmowania decyzji, które leżą w kompetencji urzędów na różnych szczeblach zarządzania. Zdarza się też, że strategie rozwoju są traktowane jako jeszcze jeden formalny wymóg w procesie planowania, a nie jako narzędzie sterowania rozwojem gminy. W krajach Unii Europejskiej planowanie jest doprowadzone do perfekcji i niezbędne do pozyskiwania środków na różnego typu inicjatywy (tj. projekty szczegółowe, np. urządzeniowolne, odnowy wsi).

Z przepisów prawa dotyczących samorządów województwa, powiatu i gminy, określających ich zakres działania i zadania wynika, że rozstrzygnięcia z zakresu urządzeń rolnych powinny być przypisane władzom samorządowym. Władze samorządowe są zobligowane do realizacji idei kompleksowego zarządzania obszarów wiejskich, która zapewniłaby prawidłową sekwencję planowania, projektowania i realizacji zestawu prac z tego zakresu.

Etapy rozwoju prac urządzeniowolnych w teorii to: scalenia, zabiegi urządzeniowolne (główny i towarzyszące), kompleksowe urządzenia rolne, kształtowanie obszarów wiejskich poprzez współczesne prace urządzeniowolne (rozwój obszarów zgodny z zasadami ekorozwoju, optymalizacja struktury użytkowania ziemi uzasadnionej warunkami ekologicznymi, wielofunkcyjny rozwój wsi).

W literaturze z zakresu urządzeń rolnych zauważa się następujące nurty: definiowanie pojęć [Żak 1978, Surowiec 1982a, Hopfer 1983, Urban 1986,

Surowiec 1987], wskazywanie na związki urządzeń rolnych z planowaniem i zagospodarowaniem przestrzennym [Więckowicz 1980, Hopfer i in. 1984, Dąbrowski i Surowiec 1989, Nowak i Suchta 1991], klasyfikacja obszarów wiejskich pod względem „dojrzałości do urządzeń rolnych” [Cymerman i in. 1982, Surowiec 1982b, Surowiec 1987, Jasiński i Nowak 1986, Koreleski i in. 1988], opracowywanie metodyki określania stopnia zapotrzebowania obszaru na prace urządzenioworolne [Hopfer i in. 1984, Surowiec 1987, Noga 1990, Urban 1991, Akińcza 1996, Woch 1999, Więckowicz i in. 2003], próby formułowania treści przepisów prawa z zakresu urządzeń rolnych [Stelmach i Firliciński 1986, Firliciński 1999], opis stanu urządzeń rolnych w innych krajach [Snopko 1995, Akińcza 1998, Pułeczka 2001, Koreleski 2002], wykorzystywanie różnorodnych metod do oceny stanu i zapotrzebowania na prace urządzenioworolne [Nowak 1991, Cymerman i in. 1982], badanie wpływu zabiegów urządzenioworolnych na krajobraz i środowisko [Cymerman 1988, Wilkowski i Sobolewska-Mikulska 1997, Żróbek i Senetra 2003], ocena efektów prac urządzenioworolnych [Harasimowicz i in. 1980, Gozdalik 1999]; poszukiwanie możliwości z zakresu wykorzystania programów komputerowych na etapie projektowania, np. w scaleniu gruntów [Wilkowski i Gedymin 1997].

Odmienność podejść w przedstawianiu i rozwiązywaniu wymienionych zagadnień wskazuje na skomplikowany charakter problematyki urządzenioworolnej.

Zmiany dokonujące się w urządzeniach rolnych jako interdyscyplinarnej nauce nie znajdują realizacji w praktyce, która nadal opiera się na ustawie o scalaniu i wymianie gruntów z 1982 r. i instrukcji o scalaniu gruntów z 1983 r. Sporządzane są wprawdzie plany urządzenioworolne oraz plany odnowy wsi, ale nie mają one znaczenia prawnego.

Mimo ogromnego postępu, jaki dokonał się w wielu dziedzinach życia i gospodarki, poziom rozwoju obszarów wiejskich nie jest zadowalający. Rolnicza przestrzeń produkcyjna powinna być urządzona w taki sposób [Hopfer i in. 1991], by umożliwiła:

- uwzględnienie zróżnicowanych form władania (grunty państwowe, prywatne, wieloletnie dzierżawy gruntów z zasobu Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz inne), a także struktur użytkowania ziemi;
- wykorzystanie możliwości środowiska naturalnego z zachowaniem lub przywróceniem jego walorów przyrodniczych i kulturowych;
- wykorzystanie zasobów siły roboczej i dostosowanie ich do potrzeb istniejących i przewidywanych;
- wprowadzenie nowych technik i technologii produkcji rolniczej;
- bezkolizyjne współistnienie różnych funkcji na obszarach wiejskich.

Każdy zabieg lub zestaw takich zabiegów ma tak ukształtować organizację rolniczej przestrzeni produkcyjnej, by korzystne skutki były odczuwalne przez wiele lat.

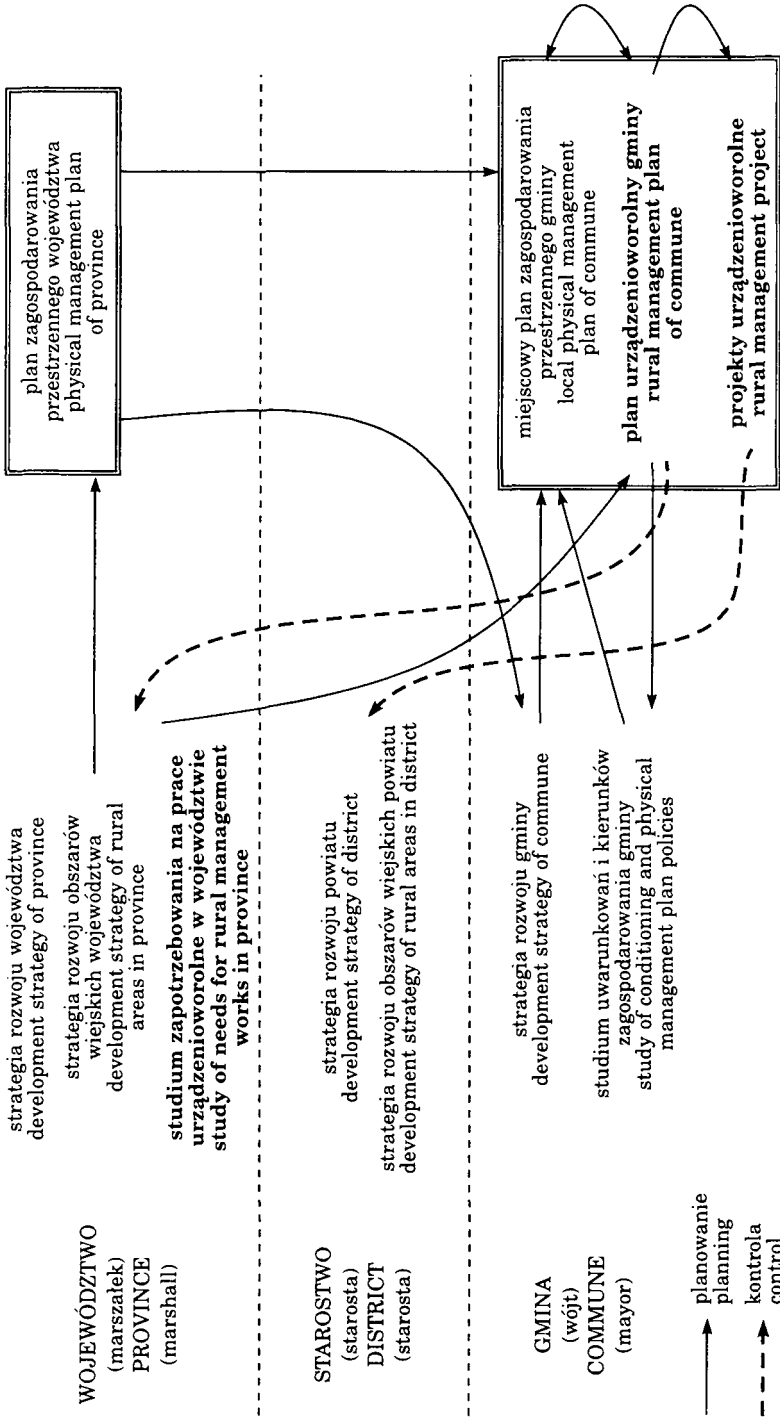
Różnorodność występującego zapotrzebowania obszaru na prace urządzenioworolne, a także udział wielu instytucji przy ich planowaniu, projektowaniu i realizacji wymaga dobrej i pełnej organizacji i koordynacji prac na każdym etapie. Organizacja i koordynacja prac urządzenioworolnych nabierają szczególnej wagi w odniesieniu do sfery społeczno-gospodarczej obszaru. Wymagane jest wówczas dotrzymanie odpowiednich terminów realizacji zabiegów urządzeniowych [Hopfer i Urban 1975].

DYSKUSJA I WNIOSKI

Dokumenty planistyczne z zakresu urzędzeń rolnych powinny uszczegóławiać aspekty rolnicze w polityce przestrzennej województwa oraz gminy. Samorządy lokalne i regionalne są zobowiązane do realizacji działań poprawiających lokalną strukturę agrarną. Stworzenie systemu planowania i kontroli wykonywania prac urządzenioworolnych w powiązaniu z planowaniem przestrzennym pozwoli na koordynację działań na każdym etapie, a przede wszystkim na racjonalne wykorzystanie środków finansowych przeznaczonych na te cele. Jest to zagadnienie ważne w obliczu przystąpienia Polski do Unii Europejskiej i sygnalizowanej tendencji odchodzenia od dotowania produkcji rolnej na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.

W Sektorowym Programie Operacyjnym – Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego i rozwój obszarów wiejskich, który będzie realizowany w latach 2004–2006 zapisano jako odrębne działania scalanie gruntów rolnych, a także odnowę wsi. Wagi nabiera zatem informacja co do potrzeb gmin w tym zakresie. Dlatego też, w ramach systemu planowania prac urządzenioworolnych (rys. 1) **proponuje się sporządzenie studium zapotrzebowania na prace urządzenioworolne w województwie** (na poziomie regionalnym) zatwierdzone przez Sejmik Województwa.

- Podstawową jednostką poddaną analizie w studium jest gmina, a jego treść to:
- charakterystyka rolniczej przestrzeni produkcyjnej na obszarze województwa;
 - klasyfikacja gmin województwa według zapotrzebowania na prace urządzenioworolne w celu realizacji takich celów głównych, jak: kształtowanie struktury obszarowej gospodarstw rolnych, ochrona środowiska i krajobrazu, podniesienie produktywności rolniczej przestrzeni produkcyjnej, infrastruktura techniczna (drogi transportu rolnego), odnowa wsi.
 - klasyfikacja gmin województwa według ogólnego stopnia zapotrzebowania na prace urządzenioworolne;
 - określenie hierarchii celów oraz listy prac urządzenioworolnych niezbędnych do ich realizacji w wydzielonych rejonach.

Rys. 1. System planowania i kontroli prac urzędnioworolnych na różnych szczeblach zarządzania
Fig. 1. The system of planning and supervising of management works on various levels

Na szczeblu gminy proponuje się opracowanie planu urządzenioworolnego. Plan urządzenioworolny gminy powinien w swej treści charakteryzować aktualny stan rozwoju obszarów wiejskich ze szczególnym uwzględnieniem rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy oraz zawierać scenariusz działań i prac zmieniających niekorzystne warunki gospodarowania w rolnictwie w powiązaniu ze strategią rozwoju gminy i studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy, a przede wszystkim z ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Integralną jego częścią musi być ocena wpływu ustaleń planu na środowisko.

Plan urządzenioworolny gminy powinien obejmować swym zakresem cały obszar gminy związany z produkcją rolniczą. Aby przystąpić do sporządzenia takiego planu, gmina musi spełniać następujące warunki:

- musi posiadać aktualną strategię rozwoju;
- musi być wskazana jako obszar o wysokim stopniu zapotrzebowania na zabiegi urządzenioworolne w sporządzonym studium zapotrzebowania na prace urządzenioworolne w województwie;
- musi istnieć uchwała rady gminy o przystąpieniu do sporządzenia planu;
- społeczność lokalna musi akceptować podjęte działania i rokować zaangażowanie w realizację planu.

Na opracowanie planów urządzenioworolnych winny być przeznaczone środki finansowe z budżetu państwa, a kontrola ich sporządzania należałaby do marszałka województwa.

Uszczegółowieniem planu urządzenioworolnego gminy powinny być **projekty urządzenioworolne**. Projekty urządzenioworolne, wykonywane na podstawie planu, to szczegółowe rozwiązania będące podstawą do realizacji poszczególnych prac urządzenioworolnych na terenie gminy, wsi, kilku wsi lub innego wyodrębnionego obszaru.

W ich finansowaniu uczestniczą: państwo, właściciele posiadający grunty na obszarze objętym projektem urządzenioworolnym (koszty wspólne i indywidualne), spółki wodne. Należy także uwzględnić środki z : Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych, funduszy celowych i pomocowych Unii Europejskiej, fundacji na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa oraz darowizn. W związku z tym, że: ewidencja gruntów i budynków, ochrona gruntów rolnych i leśnych, klasyfikacja gleboznawcza gruntów leży w kompetencjach starosty, kontrola nad sporządzaniem i realizacją projektów urządzenioworolnych powinna także należeć do niego.

Uprawnionymi do opracowania planów powinny być służby urządzenioworolne wywodzące się z biur geodezji i terenów rolnych, zaś projekty urządzenioworolne mogłyby sporządzać różne podmioty w zależności od uprawnień i rodzaju realizowanego celu.

Studium zapotrzebowania na prace urządzenioworolne to podstawa do kwalifikowania gmin do przeprowadzenia określonych zabiegów. Nadrzędnym

kryterium kwalifikowania gmin do przeprowadzenia prac urzędnioworolnych powinna być polityka marszałka w odniesieniu do rozwoju obszarów wiejskich województwa. Ponadto decyzje w tym zakresie muszą uwzględniać:

- aktywność społeczności lokalnej, zrzeczanie się w celu realizacji prac podnoszących jakość życia i pracy na danym obszarze wiejskim;
- przynależność gminy do rejonu intensywnego rozwoju rolnictwa;
- stopień zapotrzebowania gminy na prace urzędnioworolne określony w studium zapotrzebowania na prace urzędnioworolne w województwie oraz hierarchię tych prac;
- obszary, na których efekty przeprowadzonych prac będą najwyższe z uwzględnieniem: struktury demograficznej, struktury obszarowej indywidualnych gospodarstw rolnych, powierzchni gruntów należących do Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa;
- opracowany plan urzędnioworolny;
- inne cechy i zjawiska (indywidualne dla danej gminy).

Zaproponowany system planowania i programowania prac urzędnioworolnych gwarantuje zapewnienie skoordynowania w działaniach podejmowanych na obszarach wiejskich.

Wiele zabiegów urzędnioworolnych stanowi ważne i efektywne narzędzie w poprawie struktury agrarnej obszaru. Brak aktów prawnych z tego zakresu ogranicza ich pełne wykorzystanie. Proponowane rozwiązania planistyczne dotyczące systemu planów urzędnioworolnych powinny zapewnić właściwą organizację planowania i realizacji zabiegów, a w przyszłości mogą stanowić wzór prowadzenia urzędów rolnych dla regionalnych i lokalnych służb urzędnioworolnych.

PIŚMIENNICTWO

- Akińcza M., 1996. Określenie zapotrzebowania na prace urzędnioworolne na obszarach Dolnego Śląska o dominującej funkcji rolniczej. *Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej we Wrocławiu. Geodezja i Urządzenia Rolne*, t. 13, 296, 7–31.
- Akińcza M., 1998. Projekty rozwoju terenów wiejskich w Holandii. *Przegląd Geodezyjny* 9, 7–12.
- Cyerman R., 1988. Określenie wpływu prac urzędnioworolnych na środowisko. *Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie* 18.
- Cyerman R., Hopfer A., Suchta J., 1982. Przestrzenne rozmieszczenie typów scaleń w Polsce. *Materiały IV Ogólnopolskiego Sympozjum Naukowego nt. Nowe tendencje w teorii i praktyce urządzania terenów wiejskich*. Kraków.
- Dąbrowski H., Surowiec S., 1989. Modele zespolonych planów zagospodarowania przestrzennego i urzędnioworolnego gmin. *Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej we Wrocławiu. Geodezja i Urządzenia Rolne*, t. VI, 187, 117–127.
- Firliciński W., 1999. Główne założenia projektu przepisów prawnych dotyczących urządzania obszarów wiejskich. *Zeszyty Towarzystwa Rozwoju Obszarów Wiejskich* 1, Olsztyn, 85–103.
- Gozdalik U., 1999. Metoda analizy kosztów i korzyści w ocenie projektów rozwoju obszarów wiejskich. *Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej w Krakowie* 353, Sesja Naukowa, z. 68, Kraków Bielsko-Biała 17–19 listopada, 153–163.

- Harasimowicz S, Pawłowski L., Piech J., 1980. Zasady określania efektów ekonomicznych kompleksowego urządzania terenów wiejskich. Podstawy kompleksowego urządzania obszarów wiejskich I. Legnica.
- Hopfer A., 1983. Kompleksowe urządzanie obszarów wiejskich a scalenie gruntów. Seminarium naukowe nt. Planowanie przestrzenne i urządzania rolne w kształtowaniu wsi i gospodarstw. Wrocław.
- Hopfer A., 1991. Wybrane metody matematycznej analizy stosowane w urządzaniu przestrzeni rolniczej. Wyd. ART, Olsztyn.
- Hopfer A., Urban M., 1975. Geodezyjne urządzania terenów rolnych. Państwowe Wydawnictwo Naukowe. Warszawa.
- Hopfer A. (praca zbiorowa), 1984. Stan i potrzeby urządzania obszarów wiejskich w Polsce. Wyd. ART, Olsztyn.
- Jasiński J., Nowak A., 1986. Punktowa ocena stanu przestrzennego urządzania wsi o dominacji gospodarki indywidualnej. Zeszyty Naukowe Politechniki Warszawskiej. Geodezja 26, 187–197.
- Koreleski K., Magiera-Braś G., Cymerman R., Hopfer A., 1988. Potrzeby w zakresie zabiegów urzędzeniowolnych na tle warunków przyrodniczych ograniczających produkcję rolniczą na przykładzie wybranych wsi. Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie 18.
- Koreleski K., 2002. Rozwój obszarów wiejskich w Bawarii. Zeszyty Towarzystwa Rozwoju Obszarów Wiejskich 4, Olsztyn, 35–45.
- Noga K., 1990. Metodyka programowania prac scaleniowych i technologia ich wykonywania w terenach górskich. Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej w Krakowie, ser. Rozpr. Habil. 143.
- Nowak A., Suchta J., 1991. Współzależność planowania urzędzeniowolnego z planowaniem przestrzennym obszarów wiejskich. Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie. Geodezja i Urządzenia Rolne 12, 115–127.
- Nowak A., 1991. Wskaźnikowa metoda oceny istniejącego stanu urzędzenia oraz potrzeb przekształceń przestrzeni rolniczej w gminie. Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie. Geodezja i Urządzenia Rolne 12, 105–114.
- Pułęcka A., 2001. Problematyka kształtowania krajobrazu w procesach przekształcania struktury przestrzennej obszarów wiejskich w krajach Unii Europejskiej na przykładzie doświadczeń francuskich. Materiały Konferencji Rural management and cadastre. Warszawa–Pułtusk 22–24 czerwca, 267–275.
- Snopko Z., 1995. Prace urzędzeniowolne i odnowa wsi w Bawarii. Przegląd Geodezyjny 2 i 3.
- Stelmach M., Firliciński W., 1986. O nowe regulacje prawne w urzędzeniach rolnych. Zeszyty Naukowe Politechniki Warszawskiej. Geodezja 26, 55–67.
- Surowiec S., 1982. Metodyka i technologia ustalania modeli kompleksowego urządzania obszarów wiejskich. Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie. Geodezja i Urządzenia Rolne 10, 139–155.
- Surowiec S., 1982. Określenie stopnia zapotrzebowania obszarów województw na wykonanie prac urzędzeniowolnych. Materiały IV Ogólnopolskiego Sympozjum Naukowego nt.: Nowe tendencje w teorii i praktyce urządzania terenów wiejskich. Kraków.
- Surowiec S., 1987. Metodyczne ujęcie kompleksowego urządzania obszarów wiejskich. Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczo-Technicznej w Olsztynie 16, supl. B.
- Urban M., 1986. Konieczność rozszerzenia przedmiotu i zakresu nauki o urzędzeniach rolnych. Zeszyty Naukowe Politechniki Warszawskiej. Geodezja 26, 23–37.
- Urban M., 1991. Propozycja modelowego programu według jakiego należy sporządzać projekty urzędzeniowolne. Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej w Krakowie, 256, z. 30, 123–129.
- Więckowicz Z., 1980. Urządzenia rolne a planowanie przestrzenne. Przegląd Geodezyjny 9–10.
- Więckowicz Z., Akińcza M., Dzikowska T., 2003. Dobór mierników oceny zapotrzebowania na prace urzędzeniowolne. Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej we Wrocławiu. Geodezja i Urządzenia Rolne XXI, 464, 309–321.

- Wilkowski W., Gedymin W., 1997. Problem informatyzacji procesu scalenia gruntów. *Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej we Wrocławiu. Konferencje*, t. XIV, 312, Wrocław-Polanica Zdrój 17-19 września, 113-129.
- Wilkowski W., Sobolewska-Mikulska K., 1997. Aspekty ekologiczne i krajobrazowe w przekształcaniu struktury przestrzennej obszarów wiejskich. *Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej we Wrocławiu. Konferencje*, t. XIV, 312, Wrocław-Polanica Zdrój 17-19 września 1997, 253-265.
- Woch F., 1999. Koncepcja kompleksowego zarządzania obszarów wiejskich na przykładzie wybranych obiektów. *Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej w Krakowie* 353, Sesja Naukowa 68, Kraków Bielsko-Biała 17-19 listopada 1999, 513-523.
- Żróbek R., Senetra A., 2003. Zabiegi urzędnioworolne i ich wpływ na krajobraz – ujęcie metodyczne. *Zeszyty Naukowe Akademii Rolniczej we Wrocławiu. Geodezja i Urządzenia Rolne* XXI, 464, 345-354.
- Żak M., 1978. Podstawy organizacyjne kompleksowego zarządzania gruntów. *Przegląd Geodezyjny* 4.

PROPOSED SYSTEM OF PLANING RURAL MANAGEMENT WORKS

Abstract. Numerous rural management works are an important and effective instrument used for the improvement of the agrarian structure of the area. However, their proper implementation is limited by the lack of legal regulations. The proposed system concerning planning rural management works should ensure proper organization of planning and realization of these works and may be a model for future management procedures for regional and local management services.

Key words: planning, rural management works.

Zofia Więckowicz, Małgorzata Akińczka, Teresa Dzikowska, Akademia Rolnicza, Katedra Planowania i Urządzania Terenów Wiejskich, ul. Grunwaldzka 53, 50-357 WROCLAW